

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

PAVEL PIKÁLI

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Financování a pojištění exportu se státní podporou jako pomoc českým vývozcům

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

listopad 2013

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Pavel Pikáli, PE34

JMÉNO VEDOUcíHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. František Janatka, CSc.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil pouze literární prameny v práci uvedené.

Datum a místo: Horšovský Týn, 24.08.2013

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu bakalářské práce, za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV

Financování a pojištění exportu se státní podporou jako pomoc českým vývozcům

TITLE

Export finance and insurance with state aid as a support for czech exporters

SOUHRN

Tato bakalářská práce je zaměřena na oblast státem podpořeného financování a pojištění exportních operací s akcentem na produkty podpory malých a středních podniků. Cílem této práce je posoudit, zda existuje možnost podpory financování a pojištění exportu ze strany státních institucí i pro přímé vývozce z řad MSP, kteří vyvážejí do zemí mimo EU, které sice teritoriálně spadají do mezinárodních pravidel pro státem podpořené financování a pojištění, ale na které se vzhledem k charakteru příslušných exportních operací tato pravidla nemohou uplatnit. Za tímto účelem jsou v této práci představeny jak formy státní podpory, tak obě státní instituce na podporu financování a pojištění exportních operací, tedy Česká exportní banka a.s. a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. U obou těchto institucí je analyzováno jak jejich postavení, tak programy na podporu vývozu. Součástí práce je i představení jiných forem pojištění komerčních rizik používaných v zahraničním obchodě, jakož i soukromých subjektů, které tato pojištění poskytují. Rozborem konkrétního vývozního případu je názorně představena možnost využití státem podpořeného pojištění. V závěru je dána odpověď na cíl práce a vyvozena doporučení pro praxi vývozců, jak nejlépe postupovat při zajištění exportního financování a ošetření souvisejících vývozních rizik.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

This Bachelor Thesis deals with the topic of export finance and insurance with state aid as a support for czech exporters with special attention to forms of support of small and medium sized enterprises. The main goal of this work is to consider the possibility of using officially supported export credits and insurances for SME's direct exports outside EU, which are territorially covered with Arrangement on Officially Supported Export Credits on one side, but where the Arrangement's rules can not be applied in view of the nature of the export transactions on the other side. For that reason this thesis shows both the current forms of state aid and the state institutions carrying out the official export support i.e. ČEB and EGAP. Both institutions are analysed with focus on their position and programs for export support. Part of this work is description of other forms of insurance coverage of commercial risks used in foreign trade and presentation of private companies providing these services. Through analysis of a concrete export transaction, there is shown an actual possibility of using state aid for export insurance. In conclusion there are given answers to the aim of this thesis and deduced recommendations for exporters and their praxis how to best ensure both the export financing and coverage of export risks.

KLÍČOVÁ SLOVA

exportní financování a pojištění, státní podpora, ČEB, EGAP

KEYWORDS

export finance and insurance, official support, ČEB, EGAP

JEL CLASSIFICATION

G28 - Government Policy and Regulation

G21 - Banks; Depository Institutions; Micro Finance Institutions; Mortgages

G22 - Insurance; Insurance Companies

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vysoká škola ekonomie a managementu
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	
Studijní program:	Ekonomika a management
Studijní obor:	
Studijní skupina:	
Téma:	Financování a pojištění exportu se státní podporou jako pomoc čs. vývozcům (ČEB, EGAP)
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	<ol style="list-style-type: none">1) Formy státní podpory v oblasti financování a pojištění českým vývozcům2) Postavení České exportní banky a její program pro před-exportní a exportní financování3) Pojištění obchodně-politických (teritoriálních) rizik, postavení EGAP4) Jiné formy pojištění komerčních rizik, používané v zahraničním obchodě5) Závěry a doporučení pro praxi (jak ochránit rizika vývozců)
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	JANATKA, F. Organizace a řízení obchodu. Praha: VŠEM, 2012. ISBN 978-80-86730-94-3. Pojišťovací programy EGAP. Web stránka EGAP, Praha. Programy ČEB. Web stránka ČEB, Praha. MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. a kol. Mezinárodní obchodní operace. Praha: GRADA Publishing, 2010. JANATKA, F. a kol. Rizika v komerční praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-7357-632- 5.
Vedoucí práce:	Ing. František Janatka, CSc.

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne 1. 2. 2013

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Obsah

Úvod	1
1. Formy státní podpory v oblasti financování a pojištění	3
2. Postavení české exportní banky a její program pro před-exportní a exportní financování.....	5
2.1 Postavení ČEB	6
2.2 Vztah ČEB a soukromého bankovního sektoru	6
2.3 Vztah ČEB a státního rozpočtu	7
2.4 Program ČEB	8
2.4.1 Úvěry	10
2.4.2 Záruky	13
2.4.3 Ostatní finanční služby	14
2.4.4 Produkty určené malým a středním podnikům	14
2.4.4.1 Program vývozce	15
2.4.4.2 Program subdodavatel exportéra	16
3. Pojištění obchodně-politických rizik, postavení EGAP.....	18
3.1 Postavení EGAP	19
3.2 Vztah EGAP a soukromého sektoru úvěrového pojištění	19
3.3 Vztah EGAP ke státnímu rozpočtu	19
3.4 Produkty EGAP	20
3.4.1 Produkty úvěrového pojištění	23
3.4.2 Pojištění investic	25
3.4.3 Pojištění bankovní záruky	25
3.4.4 Ostatní produkty	25
3.4.5 Produkty na podporu malých a středních podniků	26
4. Jiné formy pojištění komerčních rizik, používané v zahraničním obchodě	29
4.1 Programy komerčních pojišťoven pro MSP	30
4.2 Pojištění odpovědnosti za škodu	31

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

5. Případová studie	33
Závěr	36
Literatura	39
Příloha č. 1:	
Přehled tabulek, grafů a obrázků	

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Seznam zkratk

CIRR	Komerční úroková referenční sazba
ČEB	Česká exportní banka, a.s.
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.
EU	Evropská unie
EURIBOR	Mezibankovní referenční úroková sazba pro EUR
IMU	Dorovnání úrokových měr
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSP	Malé a střední podniky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Seznam tabulek

Tabulka 1 Kritéria pro malé a střední podniky

Tabulka 2 Dotace čerpané na podporu exportu (v mil. Kč)

Tabulka 3 Vývoj výsledku hospodaření EGAP za období 2003-2012

Tabulka 4 Ceny jednorázového pojištění

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj podílu ČEB na bankovním sektoru ČR (1996 = 100%)

Graf 2 Vývoj sazeb CIRR a EURIBOR

Graf 3 Podíl jednotlivých úvěrů na struktuře portfolia ČEB k 31.12.2012

Graf 4 Produktová struktura nových pojistných smluv za rok 2012 v%

Graf 5 Podíl pojistné angažovanosti EGAP u MSP

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Graf 6 Předepsané pojistné za rok 2012 (v tis. Kč)

Seznam obrázků

Obázek 1 Vztahy v rámci úvěru TOP-EXPORT, Česká spořitelna, a.s.

Obr 2 Časový průběh uzavření pojištění v návaznosti na interní rating klienta

Úvod

Opodstatnění důležitosti státní podpory financování a pojištění exportu je dáno povahou hospodářství České republiky, které je jako malá a otevřená ekonomika silně závislá na exportu, který aktuálně tvoří zhruba 80% HDP. V této situaci je státem podpořené exportní financování a s ním spojené pojištění velice důležité, lze ovšem předpokládat, že bude nadále nabývat na významu, mají-li být naplněny cíle Ministerstva průmyslu a obchodu (dále jen MPO) stanovené v Exportní strategii České republiky pro období 2012-2020 (dále jen Strategie), v jejímž rámci byly stanoveny hlavní cíl a cíle specifické.

Hlavní cíl

- zvýšení počtu exportérů a zvyšování objemu exportu a z něj plynoucích přínosů pro dlouhodobý udržitelný růst, zaměstnanost a příjmy do veřejných rozpočtů, následovně:
 - zvýšení per capita exportu o 25% do roku 2020 s kontrolním cílem 12% v roce 2016
 - zvýšení počtu exportérů o 15% do roku 2020 s očekáváním, že toho bude dosaženo internacionalizací malých a středních podniků
 - zvýšení počtu exportérů z řad malých a středních podniků o 50% do roku 2020

Specifické cíle

- diverzifikace exportu do zemí mimo EU, následovně:
 - zvýšení objemu vývozu do zemí EU v korunovém vyjádření o 50% do roku 2020 ve srovnání s rokem 2010, s kontrolním cílem 25% do roku 2016
 - dvojnásobné meziroční tempo růstu vývozu do zemí mimo EU ve srovnání s vývozem do EU
 - zvýšení počtu exportérů do zemí mimo EU o 25% do roku 2020

- udržení aktivní bilance se státy EU
- posun českých exportérů v hodnotových řetězcích do segmentů a odvětví s vyšší přidanou hodnotou (detailně dál specifikováno ve Strategii)
- maximální využití pozitivních synergií jednotlivých činností státu pro export a úspor plynoucích z komplementarity aktivit, efektivní koordinace a spolupráce všech zainteresovaných subjektů (detailně dál specifikováno ve Strategii)

Z výše uvedeného je zřejmý silný akcent na 2 oblasti a to jednak na nutnost navýšení počtu exportérů z řad malých a středních podniků (dále jen MSP) a na zacílení na trhy mimo EU.

V souladu s výše uvedenými skutečnostmi je hlavním cílem této práce posoudit, zda existuje možnost podpory financování a pojištění exportu ze strany státních institucí i pro přímé vývozce z řad MSP, kteří vyvážejí do zemí mimo EU, které sice teritoriálně spadají do mezinárodních pravidel pro státem podpořené financování a pojištění, ale na které se vzhledem k charakteru příslušných exportních operací tato pravidla nemohou uplatnit.

Charakterem exportní operace je myšlen fakt, že pro MSP jsou vzhledem k jejich personálním a finančním možnostem typické obchody menších objemů, o větší četnosti a se splatností kratší než 2 roky.

Specifickými cíly je vyvodit doporučení pro přímé vývozce z řad MSP, jak nejlépe postupovat při volbě financování a pojištění vývozních operací tak, aby v souladu s podmínkami daného vývozního případu bylo zajištěno jak optimální financování, tak ochrana komerčních a teritoriálních rizik.

Metodami stanovenými ke splnění výše uvedených cílů bude jednak analýza aktuálního systému státem podpořené financování a pojištění exportu v komparaci se soukromým trhem a jednak rozbor konkrétního vývozního případu mimo území EU v rámci případové studie.

1. Formy státní podpory v oblasti financování a pojištění

Určujícím faktorem pro tuzemskou regulaci financování a pojištění exportu se státní pomocí je členství České republiky v Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development - dále jen OECD) a v Evropské unii – dále jen EU. Stěžejním mezinárodním regulativním rámcem podpory exportu je totiž Ujednání OECD o mezinárodních pravidlech pro oficiálně podporované vývozní úvěry (Arrangement on Officially Supported Export Credits – dále jen Konsensus), ze dne 1.1.1979. Konsensus se stal vyústěním snah o poskytnutí institucionálního rámce pro trh exportních úvěrů tak, aby nedocházelo k situacím, kdy jednotlivé participující země budou soutěžit o to, kdo nabídne svým exportérům co nejvýhodnější podmínky financování místo toho, aby se zaměřili na soutěž o co nejlepší cenu nebo o co nejlepší kvalitu vyvážených produktů (Janda, 2008, s.26). Ačkoliv se v případě Konsensu nejedná o právně závazný akt, nýbrž jen o dobrovolný smluvní závazek zemí, které jsou účastníky Konsensu, stal se v případě České Republiky jejím členstvím v EU tento závazek právně závazný. Důvodem této skutečnosti je dle Böhma (2009) implementace Konsensu do práva EU a to rozhodnutím Rady č. 93/112/EEC, které bylo později upraveno rozhodnutím Evropského parlamentu č. 97/530/ES. Dle výše uvedeného Konsensu, který byl naposledy aktualizován k 11.01.2013, se státní podpora týká následujících oblastí:

- 1) exportní úvěrové garance a pojištění
- 2) státní finanční podpora ve formě:
 - a. přímé financování a refinancování
 - b. dorovnávání úrokových měr
- 3) jakákoliv kombinace shora uvedených opatření

Konsensus dále upravuje i pravidla pro takzvanou vázanou pomoc, kterou se rozumí pomoc rozvojovým zemím ve formě úvěrů (takzvaných měkkých úvěrů - "soft loans"), grantů a ostatních finančních toků. Nejvýznamnější z této skupiny jsou měkké úvěry, v

tuzemské terminologii označované jako Dlouhodobé vývozní úvěry za výhodných podmínek a regulovaných Pravidly pro jejich poskytování, vydaných Ministerstvem průmyslu a obchodu v roce 2005. Jelikož u nás dle Akčního plánu pro export a internacionalizaci, Projektová karta č. 5 z roku 2012, vázaná pomoc stále není využívána, soustředí se tento text na dvě stěžejní, shora uvedené oblasti, tedy financování a pojištění se státní podporou a jejich kombinace.

Za tímto účelem byly v České republice zřízeny dvě státní instituce a to Česká exportní banka, a.s. – ČEB a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. - EGAP. Obě výše uvedené společnosti potom v souladu se svými stanovami provádějí státní politiku podpory exportu v následujících dvou rovinách:

- 1) financování vývozních úvěrů za zvýhodněných podmínek oproti tržním podmínkám a to zejména z hlediska délky splatnosti úvěru a výše úrokových sazeb, poskytovatel ČEB
- 2) pojištění vývozních úvěrů proti rizikům, která nelze pojistit na běžném komerčním trhu úvěrového pojištění, poskytovatel EGAP

V následujícím textu budou hlouběji představeny obě výše uvedené formy státní podpory a to na základě rozboru činnosti obou státních institucí, tedy jak ČEB, tak EGAP.

Protože jsou objektem zájmu této práce malé a střední podniky, je také nutno tuto skupinu subjektů definovat. MSP jsou vymezeny v zákoně č. 47/2002 Sb. o podpoře malého a středního podnikání, který převzal jejich definici z doporučení Evropské komise č. 2003/361/EC z 6.5.2003. Základními kritérii jsou počet zaměstnanců, velikost obrátu a aktiv, jak dokumentuje tabulka č. 1 v příloze.

2. Postavení Česká exportní banky a její program pro před-exportní a exportní financování

Česká exportní banka, a.s. (dále jen ČEB) vznikla dnem zápisu do obchodního rejstříku dne 1. března 1995. Podkladem pro její činnost bylo povolení působit jako banka vydané Českou národní bankou dne 6.2.1995. Jednalo se o univerzální bankovní licenci s omezením přijímání vkladů od fyzických osob a omezením obchodování s cennými papíry na vlastní účet nebo na účet klienta pouze s převoditelnými cennými papíry emitovanými vládou ČR, Českou národní bankou, Fondem národního majetku a s převoditelnými zahraničními cennými papíry emitovanými i zahraničními vládami, jak popisuje Zpráva o činnosti ČEB za rok 2012. Legislativní rámec její činnosti je již od počátku regulován zejména dvěma základními normami a to zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, které regulují její specifickou činnost poskytování státem podpořeného financování. V době svého vzniku se ČEB nacházela v situaci transformace českého bankovního systému, kdy stávající komerční banky nedisponovaly dostatečnou kapacitou k poskytování dlouhodobých vývozních úvěrů. Posláním ČEB v době svého vzniku tedy bylo zejména poskytování refinančních úvěrů komerčním bankám, což bylo dáno tím, že ČEB disponující jasnou státní zárukou byla schopna získávat zdroje na finančním a kapitálovém trhu daleko snadněji a levněji než zmiňované komerční banky (Kypetová, 2007, str. 7). Vstupem silných zahraničních skupin do tuzemských bank došlo postupně k rozvoji bankovního trhu poskytujícího exportního financování, kdy soukromé banky disponují vlastními zdroji, informacemi i kvalitním ratingem, což jim umožňuje poskytovat vlastní vývozní úvěry, v důsledku čehož se velmi podstatná část aktivit ČEB přesunula směrem k financování zahraničních subjektů, jak bude popsáno dále.

2.1 Postavení ČEB

Jako nejširší hledisko charakterizující postavení ČEB je možno označit její mezinárodní pozici. Ta je dlouhodobě dána jejím prvotřídním hodnocením ratingovými agenturami, což jí umožňuje bezproblémové financování na mezinárodních kapitálových trzích. Pro letošní rok bylo agenturou Moody's potvrzeno hodnocení na úrovni A1. Na současné tuzemské postavení ČEB je potom možno nahlížet ze dvou úhlů pohledu a to jednak ve vztahu k soukromému bankovnímu sektoru a za druhé k jejímu navázání na státní rozpočet.

2.2 Vztah ČEB a soukromého bankovního sektoru

Dne 19.9.2003 vydala Česká národní banka svým rozhodnutím č. 2003/3966/520 ve prospěch ČEB novou bankovní licenci, která nahradila původní, výše uvedené povolení působit jako banka z roku 1995. V souladu s touto novou licencí vykonává ČEB dle své Výroční zprávy za rok 2012 následující činnosti:

- a) přijímání vkladů od veřejnosti
- b) poskytování úvěrů
- c) investování do cenných papírů na vlastní účet v rozsahu převoditelných cenných papírů emitovaných Českou národní bankou a zahraničními vládami, investování do zahraničních dluhopisů a do hypotečních zástavních listů, investování do cenných papírů emitovaných právníckými osobami se sídlem na území České republiky
- d) platební styk a zúčtování
- e) poskytování záruk
- f) otvírání akreditivů
- g) obstarávání inkasa
- h) poradenská činnost týkající se struktury kapitálu, průmyslové strategie a s tím souvisejících otázek, jakož i poskytování porad a služeb týkajících se přeměn společností nebo převodu podniků

- i) poskytování bankovních informací
- j) obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami a se zlatem
- k) činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi uvedenými v bankovní licenci české exportní banky, a.s.

Shora uvedený výčet v podstatě odpovídá činnostem komerčních bank, avšak činnost exportní banky se soustředí téměř výlučně na financování vývozu se státní podporou, čemuž také odpovídají její dále popsané produkty. Z hlediska aktiv bilanční sumy je ČEB bankou střední velikosti s výrazným nárůstem podílu na celkových aktivech komerčních bank zejména po roce 2007, jak dokládá graf č. 1 v příloze.

2.3 Vztah ČEB a státního rozpočtu

Vlastnická struktura ČEB dokumentuje ryze státní povahu této instituce. Složení akcionářů k 31.12.2012 bylo následující :

1. Stát	80% akcií
Ministerstva vykonávající akcionářská práva státu:	
Ministerstvo financí	52 hlasů
Ministerstvo průmyslu a obchodu	30 hlasů
Ministerstvo zahraničních věcí	12 hlasů
Ministerstvo zemědělství	6 hlasů
2. Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.	20% akcií

Navázání provozu ČEB na státní rozpočet nabývá v podstatě třech následujících forem:

- 1. vložený základní kapitál
- 2. státní záruky za poskytnuté vývozní úvěry
- 3. dotace ze státního rozpočtu

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Současný základní kapitál ČEB činí 4.000.000.000,- Kč, přičemž jeho výše činila v roce 1997 dle Výroční zprávy za rok 1998 1.500.000.000,- Kč. Toto postupné navyšování jasně dokládá angažovanost státu v této organizaci.

Státní záruky poskytované ČEB se řídí zákonem č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů. Dle §8 odst. 1 písm. b) stát ručí za závazky exportní banky ze splácení finančních zdrojů získaných exportní bankou a za závazky z ostatních operací exportní banky na finančních trzích. O jak velkou sumu se jedná dokládá opět Výroční zpráva za rok 2012, kde jsou celkové závazky vyčíslené hodnotou 79.252.000.000,- Kč. Porovnáme-li tuto hodnotu v kontextu předchozího odstavce s hodnotou z roku 1997, kdy byla hodnota závazků 9.423.977.000,- Kč, vycházejíc opět z Výroční zprávy za 1998, dojdeme k navýšení závazků o 741%.

Státní dotace pokrývají dle zákona č. 58/1995 Sb., §6 odst.4) všechny ztráty vyplývající z poskytování podpořeného financování. Jak dokládají státní závěrečné účty z let 2003 až 2011, bylo za toto období ze státního rozpočtu poskytnuto na krytí ztrát ČEB celkem 2.687.000.000,- Kč, viz tabulka č. 2 v příloze.

2.4 Program ČEB

Jak bylo uvedeno v první kapitole, obecný, právně závazný rámec pro poskytování státem podpořeného financování je Konsensus OECD. Dle kapitoly I. bodu 2 aktuálního znění Konsensu se státem podpořené financování vztahuje na úvěry, včetně finančního leasingu, se splatností 2 a více let. Samotné podmínky pro vývozní úvěry jsou potom zakotveny v kapitole II. Ohledně výše splácení úvěru je stanoveno následující:

- a) před nebo nejpozději při zahájení úvěru musí být splaceno alespoň 15% hodnoty úvěru

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

- b) státní podpora na zálohovou platbu dle bodu a) smí být poskytnuta jen ve formě pojištění nebo záruky, a to až do 100% hodnoty zálohové platby
- c) podpořené financování může nabývat max. výše 80% vývozního kontraktu, včetně dodávek ze třetích zemí, vyjma místních nákladů
- d) státem podporované financování místních nákladů nesmí přesáhnout 30% hodnoty vývozního kontraktu a nesmí být poskytováno za výhodnějších podmínek, než jaké jsou sjednané pro celý kontrakt

Doba splácení úvěru je potom stanovena následovně

- a) pro země 1. kategorie je doba splácení 5 let, s možností dohody prodloužení až na 8,5 roku
- b) pro země 2. kategorie činí maximální doba splácení 10 let, ve speciálních případech max. 12 let

Způsob splácení úvěru je předepsán následovně

- a) jistina musí být splácena ve splátkách o stejné výši
- b) první splátka jistiny a úvěru nesmí být uhrazena později než 6 měsíců od zahájení úvěru a frekvence dalšího splácení nesmí být kratší než 6 měsíců
- c) nedodržení bodu a) a/nebo b) je přípustné jen při nesouladu zdrojů dlužníka s finančním plánem úhrad dluhu a podléhá v Konsensu vyjmenovaným podmínkám

Dělení zemí dle shora uvedených kategorií vychází z klasifikace Světové banky a jejího členění zemí dle HDP na hlavu. Tato kategorizace jako taková obsahuje celkem čtyři pásma v rozmezí 1.025,- USD a méně, až 12.476,- USD a více. OECD tedy využívá jen nejvyšší hodnotu pro země 1. kategorie, ostatní země jsou v jejím členění země 2. kategorie.

Další podpora financování poskytovaná ČEB v souladu s Konsensem spočívá v dorovnávání úrokových měr IMU – Interest Make Up. Tento systém byl uveden v praxi

v roce 2009 zákonem č. 293/2009 Sb., který novelizoval zákon č. 58/1995 Sb. Cílem je zajistit příjemci úvěru fixní úrokovou sazbu po celou dobu jeho splácení, čímž je vývozci garantována jistota stále výše úrokových nákladů, což je stěžejní předpoklad k eliminaci úrokového rizika. Touto sazbou je takzvaná sazba CIRR (Commercial Interest Reference Rate), vyhlášená je OECD pro jednotlivé měny vždy k 15. dni daného měsíce a má platnost do 14. dne měsíce následujícího. Jelikož se jedná o dlouhodobé úvěry, musí se ČEB, stejně jako komerční banky během trvání úvěrů refinancovat na finančním trhu a to na bázi mezibankovních –IBOR sazeb, jak uvádí Pavelka et al. (2008). Celý systém je koncipován jako rozpočtově neutrální, protože v případě nižší sazby na refinancování, než je sazba CIRR, odvádí ČEB ze svého úrokového výnosu finanční prostředky do státního rozpočtu. V opačném případě ze státního rozpočtu čerpá. Graf č. 2 v příloze ukazuje vývoj sazeb CIRR pro EUR úvěry s dobou splatnosti 5 až 8,5 let v porovnání EURIBOR 6M sazeb. Z tohoto srovnání lze dovodit, že systém IMU má skutečně potenciál být samofinancovatelný. Zákon č. 58/1995 Sb. doznal další novely, které byla schválena Senátem ČR dne 21.06.2013 a která má prakticky umožnit poskytování systému IMU i komerčním bankám.

ČEB se tedy musí v případě poskytování státem podpořeného financování řídit ustanoveními Konsensu a výše uvedené odpovídající tuzemské legislativy. Všechny ostatní produkty nabízené na základě své univerzální bankovní licence poskytuje ČEB na bázi tržních podmínek. Produkty ČEB je potom možno rozdělit do následujících tří základních kategorií:

1. úvěry
2. bankovní záruky
3. ostatní finanční služby

2.4.1 Úvěry

Financování vývozu je možno dle Zineckera (2006) klasifikovat dle celé řady různých hledisek, kterými mohou být země původu zdrojů financování, subjekt poskytující úvěr,

předmět financování, typ subjektu, kterému je úvěr poskytován, model exportního financování nebo délka úvěru. V bankovním sektoru je velice obvyklé dělení vývozních úvěrů na předexportní a exportní fázi, čehož se přidrží i následující text.

Předexportní financování

Momentem dělícím vývozní obchodní případ na předexportní a exportní fázi je vznik pohledávky za odběratelem. Pro financování předexportní fáze nabízí ČEB jeden produkt a to:

- úvěr na financování výroby pro vývoz

Tento úvěr je nabízen jak v krátkodobé verzi do splatnosti 2 let, tak ve splatnostech dle Konsensu a je poskytován přímo vývozci. Úvěr slouží k pokrytí neinvestičních i investičních nákladů spojených s výrobou pro vývoz, čímž se vlastně jedná o modifikaci provozního financování oběžných aktiv, uzpůsobeného vývozním účelům.

Exportní financování

Pro tu část vývozní operace, kdy již existuje v budoucnu splatná pohledávka za odběratelem nabízí ČEB následující produkty:

- přímý vývozní dodavatelský úvěr
 - úvěr přímo vývozci
 - 2 varianty úvěry tzn. se splatností do 2 let nebo 2 roky a více
- přímý vývozní odběratelský úvěr
 - úvěr přímo zahraničnímu odběrateli
 - 2 varianty úvěry tzn. se splatností do 2 let nebo 2 roky a více
- nepřímý vývozní odběratelský úvěr
 - příjemcem úvěru je banka zahraničního odběratele
 - 2 varianty úvěry tzn. se splatností do 2 let nebo 2 roky a více
- úvěr na investice v zahraničí

- určeno k financování investic českého investora v zahraničí
- možnost využít pro založení nebo rozšíření podnikání zahraničního subjektu, v němž má český investor podíl
- minimální doba trvání financování 3 roky
- refinanční vývozní dodavatelský úvěr
 - příjemce banka vývozce, která tak refinancuje svůj úvěr vývozci
 - 2 varianty úvěry tzn. se splatností do 2 let nebo 2 roky a více
- refinanční vývozní odběratelský úvěr
 - příjemce banka vývozce, která tak refinancuje svůj úvěr zahraničnímu odběrateli
 - dlouhodobý úvěr
- projektové financování
 - jedná se velmi náročný produkt určený k financování vývozu velkých investičních celků, kdy je velice časově a dokumentačně náročné zajistit potřebnou strukturu financování a zajištění, proto je každý případ řešen individuálně
- financování prospekce zahraničních trhů
 - jedná se velice specializovaný úvěr, do kterého je zapojena pro posouzení prospekčního záměru i státní agentura Czech Trade, po jejímž kladném stanovisku může ČEB schválit tento úvěr, na jehož konci by měl v ideálním případě vzniknout vývozní kontrakt s novým dovozcem, z jehož příjmů by došlo ke splácení tohoto úvěru (jinak musí vývozce splácet z jiných svých příjmů)

Pro všechny shora uvedené produkty je shodné, že v případě úvěru na 2 a více roky se financování řídí pravidly Konsensu a pro pojištění úvěrových rizik je předpokládáno příslušné pojištění EGAP, které ale může být po schválení ČEB nahrazeno jiným zajištěním.

Jaká je struktura poskytnutých úvěrů ukazuje graf. č. 3 v příloze, který dokládá výše zmíněný vývoj činnosti ČEB po vstupu silných mezinárodních skupin na pole exportního financování v České republice. Z tohoto grafu je zřejmý logický vývoj směrem k poskytování přímých odběratelských úvěrů, které představují naprostou většinu poskytnutých úvěrů a které jsou typické pro rozsáhlé vývozní případy do ekonomicky méně rozvinutých zemí. Druhá největší položka struktury úvěru je představována úvěry na investice v zahraničí, což dokládá velice pozitivní trend, tedy schopnost českých subjektů kapitálově expandovat na zahraniční trhy. Z hlediska podpory malých a středních podniků je z výše uvedeného grafu zřejmá potřeba více zacílit úsilí na tuto oblast, protože úvěry speciálně určené pro tento segment, tedy úvěry na výrobu pro vývoz zaujímají v aktuálním portfoliu ČEB pouhých 1,2%.

2.4.2 Záruky

ČEB poskytuje českým vývozcům následující bankovní záruky spojené se zajištěním vývozních transakcí:

- záruka za nabídku
 - plnění z této záruky (bid bond) je bankou vypláceno beneficiantovi (dovozci) v případě, že vývozce (příkazce) nesplní podmínky své nabídky v případě jeho vítězství v tendru
- záruka zadobré provedení smlouvy o vývozu
 - plnění z této záruky (performance bond) náleží beneficiantovi v případě, že vývozce řádně nesplní smlouvy o vývozu
- záruka za vrácení akontace
 - advance payment guarantee je obdobou tuzemské záruky pro případy, kdy příjemce akontace nedodá příslušné zboží nebo je dodá jen částečně
- záruka za uvolnění zádržného
 - retention bond zajišťuje závazek vývozce, že tento navrátí dovozci jím již uhrazenou část kupní ceny za nedostatečné splnění smlouvy o vývozu

2.4.3 Ostatní finanční služby

Mezi tyto služby lze zahrnout následující produkty

- odkup pohledávek z akreditivů
- odkup vývozních pohledávek s pojištěním bez postihu
- dokumentární platby
 - dokumentární akreditiv
 - dokumentární inkaso
- termínovaný vklad
- komerční běžný účet
- devizové obchody
 - spotové operace
 - treasury úvěr

Jedná se v podstatě o standardní nástroje, které v současné době poskytují komerční banky a mající za účel poskytnout exportérům ucelenou paletu finančních služeb. Jak uvádí Kalinová et al. (2010), poskytuje ČEB v oblasti financování exportu velmi podobný okruh služeb jako komerční banky.

2.4.4 Produkty určené malým a středním podnikům

Dokumentační východisko speciálně pro podporu Malých a středních podniků pro oblast státem podpořeného financování, ale i pojištění, lze nalézt v následujících dokumentech Ministerstva průmyslu a obchodu

- Koncepce podpory malých a středních podnikatelů na období let 2014-2020
- Exportní strategie České republiky pro období 2012-2020
- Akční plán pro export a internacionalizaci, projektová karta č. 5 – Exportní pojištění a financování

V souladu se strategiemi stanovenými v těchto dokumentech vyvinula ČEB k dnešnímu dni programy na podporu financování MSP, které reflektují jejich potřeby, tedy zejména tu skutečnost, že MSP jsou orientovány na menší obchodní případy, se splatností do 2 let a s větší četností. Jelikož se jedná o krátkodobá financování, musela ČEB vyvinout instrumenty, která podpoří MSP jinak, než na základě Konsensu. Jedná se o následující 2 programy:

- vývozce
- subdodavatel exportéra

2.4.4.1 Program vývozce

Tento program je nabízen pro tři standardní, dříve již popsané, produkty ČEB a to financování výroby pro vývoz, krátkodobý přímý dodavatelský úvěru a bankovní záruky za poskytnutou akontaci. Všechny 3 produkty byly modifikovány pro potřeby MSP. Jelikož se jedná o bankovní produkty nabízené za běžných tržních podmínek, musela ČEB najít cestu, jak v těchto případech podpořit vývozce bez možnosti užití pravidel Konsensu. Tím se stala co nejjednodušší a nejrychlejší administrace žádosti o financování a jeho následné uvolnění. Dle tohoto principu probíhá žádost o úvěr ve dvou následujících etapách:

1. žadatel zasílá elektronickou cestou první sadu dokumentů ke stanovení jeho ratingu. Jedná se v podstatě o finanční výkazy a stručný popis obchodního případu včetně čestného prohlášení o ekonomické situaci a povaze daného zboží. Tyto dokumenty jsou ČEB schvalovány již do 5 dní od přijetí
2. v případě kladného vyjádření ČEB zasílá žadatel druhou sadu elektronických formulářů, kdy se jedná již o detailní popis obchodního případu včetně žádosti o podpořené financování. V případě kladného posouzení má žadatel možnost získat již do 30 kalendářních dnů závazné stanovisko o poskytnutí daného financování

2.4.4.2 Program subdodavatel exportéra

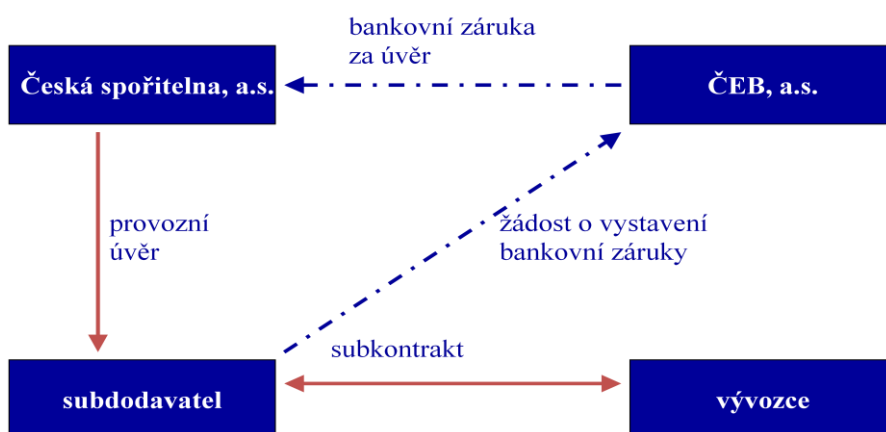
V rámci tohoto programu ČEB cíleně spolupracuje s vybranými komerčními bankami s cílem podpořit české výrobce, kteří se jako subdodavatele účastní větších vývozních tendrů českých exportérů. Posláním tohoto programu je tedy usnadnit subdodavatelům z řad MSP přístup k provoznímu financování v rámci jejich subdodávek českým exportérům. Děje se tak ve formě bankovní záruky za úvěr, kterou ČEB vystavuje ve prospěch dané komerční banky, která ji použije jako zajištění provozního úvěru pro výrobce. Podmínka ČEB je, že podíl služeb a zboží českého původu musí dosahovat minimálně 50% hodnoty vývozu, což koresponduje se zákonným ustanovením výše uvedeného zákona č. 58/1995 Sb., v platnosti novely z roku 2009. Zájemce o financování podstupuje stejnou, zrychlenou proceduru, která byla popsána výše u programu vývozce, přičemž daná komerční banka po celou dobu sdílí s ČEB dokumenty zasílané uchazečem. Ke komerčním bankám, které podepsali v průběhu roku 2012 na této úrovni smlouvy s ČEB patří GE Money Bank, se svým provozním úvěrem PRO-EXPORT, dále ČSOB v rámci dohody o podmínkách spolupráce při poskytování podpory subjektům MSP a Česká spořitelna se svým produktem TOP-EXPORT. Všechny tyto úvěry jsou založeny na stejném, shora popsaném principu, který je dále demonstrován na produktu TOP-EXPORT, který byl představen Ing. Ladislavem Dvořákem, CSc., na konferenci Corporate Finance – financování růstu firem, dne 20.06.2012 v Brně. Průběh tohoto produktu je znázorněn na obrázku č. 1.

Výhodou výše uvedených programů je flexibilní přístup k financování, co největší zjednodušení dodávání podkladů nutných k financování, koordinace sdílení dokumentů a ratingu mezi ČEB a danou komerční bankou, jakož i standardizované zajištění záruky.

Vzhledem k orientaci MSP na obchodní případy se splatností do dvou let, navíc do bližších, ekonomicky silně vyvinutých zemí, na které nelze aplikovat státní podporu exportu dle Konsensu, jsou tyto programy velice vhodným řešením, jak využít

vzájemné synergie možností ČEB a komerčních bank disponujících v současné době dostatečnými finančními prostředky.

Obázek 1 Vztahy v rámci úvěru TOP-EXPORT, Česká spořitelna, a.s.

Zdroj: prezentace Corporate Finance – financování růstu firem, Brno 20.06.2012

Parametry a požadavky tohoto úvěru jsou následující

- Česká spořitelna poskytuje úvěr do výše 80% subdodávky
- ČEB jistí úvěr až do 100% jistiny úvěru
- předpokládaná splatnost do 12 měsíců
- klientem je subdodavatel
- účelem je financování výroby určené pro export (forma subdodávek exportérovi)
- zajištění úvěru
 - bankovní záruka ČEB
 - zástava pohledávek z příslušné obchodní smlouvy s exportérem
- úroková sazba: plovoucí + marže
- zajištění bankovní záruky ČEB
 - vlastní směnka vývozce
 - zástava pohledávek ze smlouvy o subdodávce (v případě uplatnění záruky)

3. Pojištění obchodně-politických rizik, postavení EGAP

Druhou institucí prosazující podporu exportu se státní podporou je Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s – EGAP. Tato společnost byla založena již v únoru roku 1992 a po vzniku České republiky se v roce 1993 stala akciovou společností vlastněnou českým státem. V jejím budoucím vývoji byly shodně dle Böhma (2009) i vlastních údajů EGAP nejdůležitější následující události. Prvním významným milníkem od vzniku společnosti byl rok 1995, kdy byla jednak založena Česká exportní banka, .a.s, jako dceřiná společnost EGAP pro oblast státem podpořeného financování vývozních úvěrů a jednak byl schválen výše zmíněný zákon č. 58/1995 Sb., který je společně s Konsensem až do dnes hlavní legislativní oporou pro činnost EGAP. Dalším významným obdobím byl rok 1998, který se opět nesl v duchu 2 důležitých změn. Tou první byla novela zákona č. 58/1995 Sb., které podstatně rozšířila paletu pojistných produktů do takového rozsahu, který je nabízen až do dnes. Druhou důležitou událostí byl vstup EGAP do Bernské unie (mezinárodní sdružení pojistitelů nabízejících pojištění se státní podporou), čímž se velice zkvalitnila informační a poradenská základna, která je členů tohoto uskupení k dispozici. Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 sice znamenal uzákonění pravidel OECD v tuzemsku, což z hlediska dalšího vývoje EGAP sehrálo ale jen formální roli, protože EGAP již od samého počátku mezinárodní pravidla v tomto sektoru dodržoval. Členství v unii ale navíc umožnilo aktivně se podílet na rozhodování při tvorbě Konsensu. Za další významný rok lze ale považovat rok 2005, kdy došlo k oddělení poskytování krátkodobého komerčního pojištění a přeměrování těchto aktivit do dceřiné společnosti pod názvem Komerční úvěrová pojišťovna EGAP, a.s. (KÚP). Postupným vývojem nabyla v této společnosti většinový podíl belgická úvěrová pojišťovna Ducroire – Delcredere SA. N.V., aby v roce 2010 byla KÚP přejmenována na KUPEG úvěrová pojišťovna, a.s. Dalším významným vývojem byl rok 2009, kdy EGAP přešel trvale z principu podpory zboží a služeb národního původu na podporu v národním zájmu, čímž je označována podpora zahraničních dceřiných společností českých exportérů za

stejných podmínek jako tuzemských firem. Tento krok má napomoci k internacionalizaci českých vývozců a posílení jejich konkurenceschopnosti na světových trzích a jeho opodstatnění lze dokumentovat ve výše uvedeném podílu investičních úvěrů ČEB, poskytovaných českým subjektům v zahraničí.

3.1 Postavení EGAP

Postavení EGAP lze obdobně jako u ČEB posuzovat v mezinárodním a domácím měřítku. Zahraniční pozice je charakterizována zejména aktivní účastí v Bernské unii a pracovní skupině pro exportní úvěry při Radě Evropské unie. Tuzemské postavení je potom dáno vztahy k soukromému sektoru úvěrového pojištění a k státnímu rozpočtu, jakož i ve vztahem k druhému pilíři státní podpory, tedy k ČEB.

3.2 Vztah EGAP a soukromému sektoru úvěrového pojištění

Protože je EGAP specializována na ta úvěrová rizika, která nejsou běžně pojistitelná na komerčním trhu, není jejím účelem na tomto trhu poskytovat své služby. Její vazbu k soukromému sektoru tak představuje její 34% podíl ve výše zmiňované pojišťovně KUPEG. S touto pojišťovnou podepsala EGAP v roce 2009 navíc zajišťovací smlouvu umožňující KUPEG rozšířit své pojistné limity. Tato zajištění je ovšem dle Výroční zprávy EGAP z roku 2009 poskytováno i ostatním komerčním úvěrovým pojišťovnám, čímž lze vysledovat další, nepřímé propojení EGAP se soukromým sektorem.

3.3 Vztah EGAP ke státnímu rozpočtu

Jediným akcionářem EGAP je stát, což obdobně jako u ČEB dokumentuje jeho ryze státní povahu. Stát vykonává svá práva prostřednictvím ústředních orgánů v následující struktuře a počtu hlasů:

- Ministerstvo financí 520 hlasů
- Ministerstvo průmyslu a obchodu 468 hlasů
- Ministerstvo zemědělství 156 hlasů

- Ministerstvo zemědělství

156 hlasů

Obdobně jako u ČEB lze i u EGAP dokumentovat její navázanost na státní rozpočet a to ve dvou rovinách:

- vložené základní jmění
- dotace ze státního rozpočtu

Současný základní kapitál EGAP činí 1.300.000.000,- Kč. Dle výroční zprávy z roku 2003 se jeho výše do dnešní doby nezměnila. Jiná je pochopitelně situace u kumulované dotace ze státního rozpočtu, kdy dle výročních zpráv činí za období 1992-2012 8.700.000.000,- Kč. Na rozdíl od ČEB ovšem dotace ze státního rozpočtu nepokrývají ztráty z hospodaření, nýbrž slouží k zákonnému 8% krytí pojistné angažovanosti EGAP. Dle Výroční zprávy za rok 2012 hradí EGAP od svého samotného počátku své provozní náklady a výplaty pojistných plnění z výnosů své vlastní činnosti, čímž funguje v dlouhodobém horizontu jako soběstačný nástroj státní podpory exportu. Toto tvrzení lze doložit na výsledcích hospodaření za dostupné období 2003 – 2012, jak ukazuje tabulka č. 3 v příloze.

Měřítkem pro efektivitu poskytnutých dotací může být jejich poměr vůči celkovému pojistnému objemu za dané období. Celkový objem pojištěného vývozu zboží, služeb a investic činí za období let 1992 – 2012 dle výročních zpráv celkem 602 miliard korun. Činila-li státní dotace za stejné období 8,7 miliard korun, připadá na 1 Kč dotace ca. 69 Kč pojištěného vývozu.

3.4 Produkty EGAP

Posláním EGAP je poskytování pojištění vývozních úvěrových a investičních rizik, která nejsou standardně pojistitelná na komerčním trhu pojistitelů a to z důvodu rizikovosti země dlužníka a/nebo délce platnosti pojišťovaného úvěru. Úvěrová rizika tvoří nejvýznamnější složku takzvaných finančních rizik, mezi která jsou dle Böhma (2009) dále řazena i rizika obchodní a strategická. Úvěrová rizika mohou vzniknout v

zásadě ze dvou důvodů, a to na straně obchodního partnera a/nebo na straně země, kam vývozce své zboží či služby dodává. Rizika spojená s obchodním partnerem jsou označována jako rizika komerční a rizika spojená se zemí příjemce (a která mu znemožňují nebo komplikují úhrady bez jeho zavinění) označujeme jako rizika teritoriální nebo též politická. Následující dělení jednotlivých rizik uvádí shodně jak Janatka (2011), tak Böhm (2009).

Mezi komerční rizika patří:

- platební neschopnost dlužníka
- platební nevůle dlužníka

Jako rizika teritoriální, tedy vyvolána politickou a makroekonomickou situací země dlužníka, jsou označována rizika:

- nezaplacení pohledávky v důsledku politických událostí jako války, revoluce, povstání, občanské nepokoje nebo stávká
- nemožnost, zdržení nebo omezení převodu či konverze plateb a to v důsledku politických, legislativních nebo administrativních opatření kam patří: prohlášení platební neschopnosti země, moratorium na platby a zavedení devizového režimu bránícímu nebo omezujícímu převodu úhrad do zahraničí
- administrativní, legislativní opatření nebo intervence státních orgánů, které znemožňují realizaci kontraktu nebo zaplacení pohledávky, sem patří odebrání licencí a podobných povolení nebo zmrazení vkladů dlužníka
- administrativní a/nebo politická opatření ve třetích zemích, jejichž prostřednictvím mají být platby provedeny a která znemožňují provedení kontraktu nebo převodu plateb do země vývozce jako např. embargo, omezení pohybu zboží či plateb
- přírodní katastrofy
- nezaplacení pohledávky veřejnoprávním dlužníkem

- znárodnění, konfiskace nebo vyvlastnění zahraniční společnosti bez odpovídající náhrady provedené vládou země dlužníka nebo hostitelské země zahraniční investice, které zbavily investora jeho základních práv po dobu nejméně šesti měsíců

Pro výše uvedené členění rizik, která lze pojistit se státní podporou je ovšem z hlediska mezinárodní regulace, vedle již zmiňovaného Konsensu, důležitá i formulace obchodovatelných rizik. Tuto formulaci si vynutila potřeba specifikovat a regulatorně jasně vymezit články 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství, týkající se státní podpory v jakékoliv formě, která by narušovala hospodářskou soutěž. Obchodovatelná rizika jsou poprvé specifikována ve Sdělení komise členských státům z roku 1977 č. 97/C 281/03, v článku 2.5 následovně:

"Vzhledem k výše uvedeným faktorům se pro účely tohoto sdělení "obchodovatelnými" riziky rozumí obchodní rizika neveřejných dlužníků, kteří mají sídlo v zemích uvedených v příloze. U těchto rizik je maximální doba trvání rizika kratší než dva roky (tj. výroba plus délka úvěru s obvyklým výchozím bodem Bernské unie a obvyklými úvěrovými podmínkami).

Veškerá ostatní rizika (tj. politická, katastrofická rizika a obchodní rizika u státních odběratelů a zemí, které nejsou uvedeny v příloze) se dosud považují za neobchodovatelná.

"Obchodními riziky" se pro účely tohoto sdělení rozumí:

- *svévolné vypovězení smlouvy dlužníkem, tj. jakékoliv svévolné rozhodnutí neveřejného dlužníka přerušit nebo ukončit platnost smlouvy bez oprávněného důvodu,*
- *svévolné odmítnutí neveřejného dlužníka přijmout zboží, které je předmětem smlouvy, bez oprávněného důvodu,*
- *platební neschopnost neveřejného dlužníka nebo jeho ručitele,*
- *neplacení závazků vyplývajících ze smlouvy, tj. přetrvávající neplacení, ze strany nestátního dlužníka."*

Samotnou podstatou výše uvedené Sdělení komise je potom výslovný zákaz pojišťovat obchodovatelná rizika se státní podporou. Zeměmi v příloze jsou potom dle

aktualizovaného Sdělení komise č. 2012/C 117/01 státy Evropské unie (vyjma Řecka) a vyjmenované státy OECD: Austrálie, Kanada, Island, Japonsko, Nový Zéland, Norsko, Švýcarsko a USA.

Výše uvedenou definici obchodovatelných rizik lze potom společně s Konsensem považovat za stěžejní rozlišující kritérium, oddělující činnost EGAP od činnosti komerčních pojišťoven. EGAP se tedy v případě státem podpořeného pojištění teritoriálních a komerčních rizik specializuje na tržně nepojistitelná rizika za použití minimálních pojistných sazeb stanovených Konsensem a to do zemí jiných, než uvedených ve shora vyjmenovaných státech. Soukromé pojišťovny se oproti tomu orientují téměř výlučně jen na komerční rizika do méně rizikových zemí, jak je popsáno v kapitole 4.

Pojištění poskytované EGAP lze potom rozdělit na produkty poskytované pro čtyři následující oblasti a to:

1. úvěry
2. investice
3. bankovní záruky
4. ostatní

V následujícím textu budou představeny jednotlivé produkty, kterým jsou v terminologii EGAP přiřazena odpovídající počáteční velká písmena a které jsou uvedeny na webových stránkách EGAP.

3.4.1 Produkty úvěrového pojištění

Jak již název napovídá, v tomto segmentu jsou pojišťovány úvěry a sice dodavatelské, odběratelské, předexportní a na financování investic. Do této skupiny patří následně vyjmenované produkty a jejich nejzákladnější znaky:

- B: Pojištění krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru

- nebankovní úvěr vývozce s odkladem platby max. do 2 let
 - pojištěným je vývozce poskytující úvěr
- Bf: Pojištění bankou financovaného krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru
 - pojištěným je banka odkupující od vývozce jeho dodavatelský úvěr
 - odklad platby max. do 2 let
- C: Pojištění střednědobého a dlouhodobého vývozního dodavatelského úvěru
 - nebankovní úvěr vývozce delší než 2 roky tzn. spadající pod regulaci Konsensu
 - pojištěným je vývozce
- Cf: Pojištění bankou financovaného střednědobého a dlouhodobého vývozního dodavatelského úvěru
 - pojištěným je banka odkupující od vývozce jeho úvěr
 - splatnost delší než 2 roky, regulace dle Konsensu
- D: Pojištění vývozního odběratelského úvěru
 - pojištěným je banka vývozce poskytující úvěr přímo dovozci
 - lze pojišťovat krátkodobé až dlouhodobé úvěry i financování projektů včetně vzniku nové ekonomické jednotky (SPV projekty)
- F: Pojištění úvěru na předexportní financování
 - pojištěným je banka financující výrobu, investici nebo výsledky výzkumu a vývoje určené pro vývoz
 - poskytuje se jen v případech navazujících vývozních úvěrů, jejichž délka splatnosti (rozlišující znak do 2 let nebo delší) ovlivňuje podmínky předexportního pojištění
- If: Pojištění úvěru na financování investic českých právnických osob v zahraničí
 - pojištěným je banka poskytující úvěr se splatností delší než 3 roky na pořízení investice českého vývozce v zahraničí společnosti a to i formou akvizice zahraniční společnosti nebo na provozní financování zahraniční společnosti

3.4.2 Pojištění investic

I: Pojištění investic českých právnických osob v zahraničí

V rámci tohoto produktu je pojištěným český investor proti riziku zamezení převodu jeho výnosů z investice v zahraničí. Touto investicí je jakákoliv majetková hodnota zaslaná zahraniční dceřiné společnosti jako např. výstavba provozovny, zakoupení již zavedené výroby, získání majetkového podílu a další, s minimální dobou závazku investora 3 roky.

3.4.3 Pojištění bankovní záruky

Z: Pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti s exportním kontraktem

V tomto případě je pojištěným banka vývozce vystavující na jeho žádost danou záruku dle smlouvy o vývozu, a kde je beneficiem záruky zahraniční odběratel. Pojistit lze všechny již výše zmiňované záruky, tedy především bid bond, performance bond a advance payment guarantee. Pojištěno je neoprávněné čerpání záruky, s možností dohodnout i čerpání oprávněné.

Jak velký podíl zaujímá pojištění jednotlivých produktů na celém portfoliu EGAP, dokládá graf č. 4 v příloze. Tento graf jasně dokumentuje situaci velice obdobnou jako u ČEB a dokládající největší státní angažovanost při podpoře financování odběratelů našich vývozců, stejně jako podporu tuzemských investic v zahraničí. Potěšitelný je fakt, že pojištění předexportního financování zaujímá ne úplně zanedbatelných 5%, z čehož lze usuzovat, že níže uváděný program na podporu MSP nachází své uplatnění.

3.4.4 Ostatní produkty

- E: Pojištění potvrzeného dokumentárního akreditivu
 - pojištěným je banka vývozce, která potvrzením akreditivu ručí za závazek zahraniční banky, která akreditiv ve prospěch vývozce otevřela

- P: Pojištění prospekce zahraničních trhů
 - lze pojistit jen vývozce se zavedenou výrobou neb službami, které hodlá jako výsledek prospekce vyvézt na nový zahraniční trh
 - v rámci prospekce se jedná zejména o reklamu formou inzerce, propagačních materiálů, účasti na veletrzích, dále exportní a marketingové poradenství, analýzy, poradenství a právní služby, ale i skladování zboží a certifikace
 - prospekce musí trvat min. 2 roky a pojistná doba max. 5 let, přičemž náklady na prospekci by se měly uhradit po ukončení její fáze z výnosů vývozu
 - pojištěným je vývozce proti finančním ztrátám na základě úplného nebo částečného neúspěchu vývozu
- V: Pojištění proti riziku nemožnosti plnění smlouvy o vývozu
 - jde o pojištění tzv. výrobního rizika a pojištěným je vývozce
 - jde o pokrytí finanční ztráty, která by vznikla vývozci v předexportní fázi nerealizací smlouvy o vývozu, zapříčiněnou dovozcem

3.4.5 Produkty na podporu malých a středních podniků

Ačkoliv EGAP uvádí podporu MSP jako jednu ze svých priorit, není její činnost primárně určena na jejich podporu a to z důvodu mezinárodních pravidel pro státem podporované vývozy do rizikových zemí s dobou splatnosti více jak 2 roky. Jak bylo již zmíněno, činnost MSP je logicky orientována spíše na obchody menších objemů, krátkodobější povahy s větší frekvencí a orientací na geograficky bližší, méně rizikovější země, tedy obecně na obchody, které finančně a personálně odpovídají možnostem malých a středních podniků a které lze běžně pojistit na komerčním trhu. Jakým způsobem se pohybovala pojistná angažovanost EGAP v MSP v období let 2001 - 2010 demonstruje graf č. 5 v příloze.

Porovnáme-li vývoj této pojistné angažovanosti EGAP za roky 2007-2010, kdy došlo k jejímu masivnímu poklesu s daty v tabulce č. 3 v příloze, nelze si nevšimnout, že za celé toto období vývoz MSP rostl (kromě roku 2009, kdy sice vývoz v absolutních číslech poklesl, ovšem jeho podíl na celkovém vývozu nadále stoupal). Tento trend lze vysvětlit dvěma faktory a sice výše uvedeným přesunutím komerčního pojištění do dceřiné pojišťovny KUPEG v roce 2005 na jedné straně a faktem, že vývozy MSP jsou z větší míry směřovány do blízkých, z hlediska teritoria bezpečných zemí na straně druhé.

Podporu EGAP segmentu MSP lze popsat jako přímou a nepřímou. Nepřímá podpora spočívá v účasti MSP na objemných vývozech velkých exportérů, pojištěných u EGAP a na nichž MSP participují jako subdodavatelé. Za nepřímou podporu lze považovat i rámcovou zajistnou smlouvu s KUPEG, která umožňuje navýšení limitů pro komerční pojištění.

Na přímou podporu jsou zacílené následující dva programy:

- F: Pojištění úvěru na předexportní financování
- Z: Pojištění bankovních záruk

Jedná se o standardní produkty, pro něž EGAP vyvinula modifikaci, speciálně určenou pro MSP a která spočívá ve zjednodušení zpracování žádosti o pojištění. Toto zjednodušení spočívá v tom, že pokud se rating žadatele sestavovaný jeho financující bankou pohybuje ve stanovených limitech, EGAP tento přejímá bez dalšího a pojištění vystavuje de facto automaticky. Největší výhodou tohoto postupu je tedy rychlost celého procesu. V současné době má EGAP uzavřené příslušné dohody s ČEB a dalšími sedmi komerčními bankami. Mezi další produkty využívané podniky z řad MSP patří dle vyjádření EGAP i pojištění vývozního dodavatelského úvěru, výrobního rizika a prospekce zahraničních trhů.

Jednou z komerčních bank, se kterými má EGAP uzavřenou výše uvedenou dohodu o zjednodušeném postupu při pojišťování předexportních úvěrů a bankovních záruk je

Česká spořitelna, a.s., se svým programem Trade finance pro SME. Rychlost uzavření pojistné smlouvy v případě kladného ratingu banky demonstruje obr. č. 2 v příloze.

Výše zmiňovaný program Trade finance pro SME je sestaven zcela v souladu s cíli EGAP a je charakterizován následujícími parametry:

- zjednodušení postupů
- EGAP akceptuje rating stanovený ČS a.s.
- unifikovaná pojistná dokumentace
- možnost vyššího pojistného krytí
- možnost pojištění více exportních akcí popř. celé produkce pod jednou pojistnou i úvěrovou dokumentací

Zcela nejaktuálnější vývoj v podpoře MSP představuje dle tiskové zprávy Ministerstva průmyslu a obchodu ze dne 25.03.2013 nový protikrizový pojistný produkt vyvíjený ve spolupráci MPO a EGAP. Jedná se o retailové pojištění exportních pohledávek. Ačkoliv se jedná o pojistný produkt, měl by přispět k dodatečnému provoznímu financování vývozců z řad MSP, protože takto zajištěné pohledávky budou dále použity pro faktoring pohledávek nebo jako zástavy k úvěrům. Tento produkt by mohl být v budoucnu nabízen nejen prostřednictvím EGAP, ale i komerčními bankami. Dle plánu MPO se má jednat o produkt, který bude splňovat následující podmínky:

- jednoduchost — produkt musí být snadno pochopitelný pro finanční ředitele MSP
- smluvní nenáročnost — produkt musí být pokryt jednoduchou dokumentací
- širokou použitelnost — nesmí být zaměřen na specializované obory nebo činnosti MSP

4. Jiné formy pojištění komerčních rizik, používané v zahraničním obchodě

V případě, že na vývozní případy nelze aplikovat shora uvedené, státem podpořené pojištění úvěrových rizik, mohou vývozci využít služeb soukromého sektoru. Na území České republiky jsou v této oblasti činné čtyři následující společnosti:

- Kupeg úvěrová pojišťovna, a.s.
- Euler Hermes Europe SA, organizační složka
- Atradius Credit Insurance N.V., organizační složka
- COMPAGNIE FRANCAISE D'ASSURANCE POUR LE COMMERCE EXTERIEUR, organizační složka (COFACE)

Na první pohled je zřejmé, že se jedná, s výjimkou Kupeg, o organizační složky zřízené dle práva jejich zahraničních zřizovatelů a to následovně:

- Euler Hermes Europe SA – Belgické království, rok zřízení organizační složky: 2011 (fúzí se zanikající společností Euler Hermes Čescob, úvěrová pojišťovna, a.s. zřízené roku 2004)
- Atradius Credit Insurance N.V. – Nizozemské království, rok zřízení organizační složky: 2003
- COFACE – Francouzská republika, rok zřízení organizační složky: 2007

V případě akciové společnosti Kupeg úvěrová pojišťovna vlastní 66% již zmiňovaná belgická pojišťovna Ducroire – Delcredere SA. N.V., zbytek potom EGAP. Prakticky všechny shora uvedené společnosti nabízejí pouze pojištění komerční složky úvěrové pojištění, tedy zajištění oproti nevůli nebo neschopnosti odběratele hradit své závazky. Výjimku představuje pojišťovna KUPEG, která nabízí komplexní zajištění jak komerčních, tak teritoriálních rizik a to dokonce dle Veselého (2012) ve formě neoddelitelnosti obou těchto složek, kdy v případě nemožnosti pojištění např. jen teritoriálního rizika není obchodní případ pojišťován vůbec. Pro všechny shora uvedené

společnosti je dále charakteristické, že pojišťují pohledávky zpravidla do maximální splatnosti jednoho roku a jen formou takzvaného portfoliového pojištění, kdy je možno sjednat pojištění jen pro balík čítající více odběratelů a to v rámci předepsané minimální části obratu pojistníka, která tvoří například v případě KUPEG nejméně 50% obratu. Výjimku z tohoto pravidla tvoří pojišťovny Euler Hermes Europe SA a Atradius, které nabízí i takzvané pojištění singl risk, kdy je možno pojistit i jednotlivý vývoz pro daného odběratele, jak bude představeno v praktické části této práce. Tato varianta je ovšem cenově velice nákladná, kdy se ceny za takovéto pojištění pohybují kolem ca. 4% ceny kontraktu, což představuje zhruba 16-ti násobek pojistných premií za portfoliová pojištění. Dalším společným znakem komerčních pojišťoven, který je krom jiného odlišuje od výše popsané státní pojišťovny EGAP, je poskytování inkasních služeb, včetně sledování bonit odběratelů, spojených s vymáháním splatných pohledávek svých klientů, čímž se výrazně zvyšuje tlak na dlužníky a tím úspěšnost vymožení pohledávky. Dle Kudly (2013) činí u Euler Hermes Europe SA úspěšnost vymáhání před odškodněním 73%, přičemž většina pohledávek, která byla odškodněna je poté soudně úspěšně vymožena. Tento fakt je dán dalším společným znakem výše uvedených komerčních úvěrových pojišťoven a to faktem, že se mohou opřít o velice širokou síť svých poboček po celém světě, která jim dává nejen obrovskou informační základnu o zahraničních kupujících, ale umožňuje i efektivní komunikaci s odběrateli a jejich bankami přímo v dané zemi. K výplatě odškodnění dochází, stejně jako u EGAP, po uplynutí takzvané karenční lhůty, tedy čekací doby, kdy probíhá vymáhání pohledávky. Tato lhůta činí zpravidla 6 měsíců a obdobně dlouhá jak u komerčních pojišťoven, tak u státní pojišťovny. Jak velkou část trhu komerčního úvěrového pojištění ovládají jednotlivé pojišťovny lze odvodit z jejich předepsaného pojistného za rok 2012, jak dokládá graf č. 6v příloze.

4.1 Programy komerčních pojišťoven pro MSP

I v případě komerčních pojišťoven je pozornost věnována potřebám malých a středních podniků, což dokládá fakt, že pouze společnost COFACE nemá vyvinutý pojistný

produkt zacílený speciálně na jejich podporu. Euler Hermes Europa AS nabízí v tomto segmentu svůj produkt "optim@", Atradius Credit Insurance N.V. disponuje produktem "Modula first" a Kupeg úvěrová pojišťovna, a.s. nabízí produkt "e-bonus". Všechny výše uvedené produkty vykazují následující společné znaky

- rychlé a administrativně nenáročné zpracování žádosti o pojištění
- nabídka na pojištění včetně návrhu smlouvy zaslány obratem
- vše on-line cestou
- za sazby odpovídající velkým společnostem k zabránění cenového znevýhodnění

4.2 Pojištění odpovědnosti za škodu

Dle Janatky (2011) lze v širším pojetí jako komerční rizika označit celou řadu rizik, která vznikají mezi obchodními partnery v rámci jejich vzájemné podnikatelské činnosti. Mezi významné riziko, jemuž jsou výrobci a exportéři vystaveni, a které může způsobit rozsáhlé finanční ztráty je spojené s odpovědností za vady výrobku, jak shodně s Janatkou (2011) uvádí například i Machková at al. (2010). Je nutno jasně deklarovat, že se nejedná o všeobecně známou odpovědnost za funkčnost a životnost výrobku jako takového, poskytovanou v rámci záruky výrobce a řídící se ustanoveními v daném typu smlouvy, uzavřené mezi vývozcem a jeho odběratelem, lhotejně, jestli byla tato smlouva uzavřena dle českého, nebo jiného práva. Odpovědnost za vady výrobku se oproti záruce řídí speciálně za tímto účelem zřízeným zákonem č. 59/1998 Sb., ve znění zákona č. 209/2000 Sb., který dle §1 stanoví že:

"Dojde-li v důsledku vady výrobku ke škodě na zdraví, k usmrcení nebo ke škodě na jiné věci, než je vadný výrobek, určené a užívané převážně k jiným než podnikatelským účelům, odpovídá výrobce poškozenému za vzniklou škodu, jestliže poškozený prokáže vadu výrobku, vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a škodou..."

V tomto případě se tedy jedná o ochranu spotřebitele, jako fyzické osoby, a ochranu jeho zdraví a majetku, která by došly újmy vadou výrobku. Pro náhradu škody je

stanoven dle §6a dolní limit v ekvivalentu 500,- EUR, kdy výrobce, nedokáže-li se zprostit odpovědnosti dle ustanovení §5, hradí částku převyšující právě tento dolní limit. Spotřebiteli je ovšem tímto zákonem taxativně dána možnost vymáhat škodu i dle občanské zákoníku, tedy v plné výši dle obecné odpovědnosti za škodu. Důležitým aspektem je platnost tohoto zákona ve všech členských státech EU, které jsou nejčastějšími obchodními partnery tuzemských vývozců.

Jelikož shora uvedený zákon řeší vztah jen ke spotřebiteli a nikoliv k dalšímu podnikatelskému subjektu, musí exportéři nutně podchytit i riziko škody, které způsobí svým výrobkem nebo konáním svému obchodnímu partnerovi jako podnikateli. Tato rizika jsou pojistitelná speciálními produkty, které nabízí celá řada pojišťoven v rámci svých programů pro pojištění škod podnikatelů. V těchto případech jsou pojistné smlouvy tvořeny na základě zákona č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě v platném znění a jednotlivé rozsahy pojistného krytí jsou zakotveny v odpovídajících pojistných podmínkách.

Nejlevnější a nejjednodušší varianta k omezení obou výše zmíněných rizik, je uzavření odpovídající pojistné smlouvy s danou pojišťovací společností. Každý výrobce a vývozce pochopitelně zná určení svého zboží nebo služeb a okruh příjemců, kterým jsou určeny. Dle tohoto kritéria je potom vhodné zvolit buď pojištění jen vůči spotřebitelům nebo vůči právnickým osobám, popř. pro kombinaci obou. Na tuzemském trhu působí řada pojišťoven, která tyto typy pojištění nabízí. Vzhledem k relativně rozsáhlým pojistným podmínkám, které má každá pojišťovna k dispozici, je nejrychlejší řešení oslovení daných pojišťovacích poradců k sestavení nabídky na pojistné krytí jak ve finančním, tak územním rozsahu, který vyžaduje struktura odběratelů a výrobků či služeb daného vývozce. Protože se jedná o finanční oblast trhu, je postup pojišťoven při procesu uzavírání pojišťovacích smluv obdobný jako u bank a jiných finančních institucí, kdy je zkoumána historie a bonita uchazeče, jakož i struktura výrobků, jejich ceny a cílové geografické určení.

5. Případová studie

Možnosti praktického využití úvěrového pojištění ukazuje následující konkrétní vývozní případ, kdy český výrobce z řad MSP přímo vyváží do Jihoafrické republiky jím vyrobené výrobní zařízení.

Popis obchodního případu:

výrobce a vývozce:

Česká exportní s.r.o., Česká Republika, obrat za rok 2012: 285.000.000,- Kč

odběratel:

Import Holdings LTD, Jihoafrická Republika, konsolidovaný obrat za rok 2012 výrobní divize v rámci holdingu v přepočtu: 5,9 miliardy Kč

zboží:

stroj na výrobu akustických dílů pro osobní automobily

prodejní cena stroje:

v přepočtu 4.850.000 CZK

dodací podmínka:

DAP, provozovna příjemce

dojednaná platební podmínka:

dokumentární akreditiv

Nabídka vývozce byla učiněna na základě poptávky odběratele, který získal příznivé reference o produktech vývozce od své sesterské společnosti ze země EU, s nimiž má

založené společné joint venture a které vývozce jako svému zavedenému zákazníkovi dodává své stroje a zařízení. Jedná se o první obchodní kontakt mezi oběma společnostmi, proto v obchodní části své nabídky vývozce požadoval platbu dokumentárním akreditivem. V rámci nabídkového řízení se vývozce rozhodl prověřit možnosti zajištění úvěrového rizika v případě neakceptování bezpečné platby dokumentárním akreditivem ze strany odběratele. Pro tento případ byl vývozce připraven poskytnout dodavatelský úvěr z vlastních zdrojů s maximální splatností 90 dní. V rámci jednání o nabídce odběratel akceptoval platbu dokumentárním akreditivem a v tomto duchu vystavil také objednávku.

Pro zjištění orientačních cen a podmínek úvěrového pojištění byly osloveny všechny pojišťovny působící na tuzemském trhu a které byly uváděny v této práci. Cenový průzkum ukázal možnost pojištění jak v rámci jednorázového pojištění, takzvaného singl risk, tak v rámci portfoliového pojištění.

Tabulka 4 Ceny jednorázového pojištění

Singl risk	EGAP	Euler Hermes	Atradius
pojištění komerčních rizik	ano	ano	ano
pojištění politických rizik	ano	ne	ne
spoluúcast %	10	15	15
sazba %	0,67	4%	4%
cena CZK	32495	194000	194000

Zdroj: poptávky u uvedených pojišťovacích společností z července 2013

Cena EGAP byla zjištěna za pomoci kalkulačky pojistného, z níž byla z důvodu prověření nejvyšších případných nákladů vybrána nejdražší varianta. Z komerčních pojišťoven byly 2 ochotny nabídnout singl risk pojištění, které v obou případech daleko přesahuje sazbu EGAP. Výhodou komerčních pojišťoven oproti EGAP je možnost sestavení ratingu odběratele jejich pobočkami v dané zemi, v tomto případě tedy Jihoafrické republiky, bez nutnosti zasílání odběratelových finančních výkazů. Dle

sdělení EGAP je nutno tyto výkazy za poslední roky zaslat ke stanovení ratingu odběratele.

V případě singl risk potom dokládá tabulka č. 4 značnou cenovou výhodnost státní pojišťovny EGAP, která navíc oproti komerčním pojišťovnám pojistí jak komerční, tak politická rizika. Tato skutečnost opět dokládá specializaci EGAP na poskytování státem podpořené pojištění dle minimálních sazeb Konsensu ve vztahu k rizikovosti jak kupujícího, tak jeho země, v tomto případě tedy Jihoafrické republiky s rizikovostí stupně 3. Na zdánlivé překrývání činnosti EGAP a komerčních pojišťoven je tedy nutno nahlížet jako na oddělené části pojistného trhu, kdy mezníkem je státní podpora, jak bylo také uvedeno v kap. 3.4.

V případě připojištění odběratele v rámci portfoliového pojištění přicházejí v úvahu jen komerční pojišťovny, jejichž činnost je založena právě na těchto produktech a u kterých se sazby za takovéto pojištění pohybují v rozmezí 0,2-0,6% v závislosti na objemu obratu, který je pojišťován, přičemž nejpříznivější sazby v rozmezí 0,2-0,3% jsou dosahovány při pojištěném obratu od ca. 170.000.000 Kč. Podmínkou uzavření takovéto pojistné smlouvy je samozřejmě pojistitelnost odběratelů tak, aby bylo možno pojistit požadovanou část firemního obratu. V tomto konkrétním případě byla pojistitelnost odběratele komerčními pojišťovnami na základě sdělení jejich zahraničních poboček potvrzena.

Závěr

Hlavním cílem této práce je posoudit, zda existuje možnost podpory financování a pojištění exportu ze strany státních institucí i pro přímé vývozce z řad MSP, kteří vyvážejí do zemí mimo EU, které sice teritoriálně spadají do mezinárodních pravidel pro státem podpořené financování a pojištění, ale na které se vzhledem k charakteru příslušných exportních operací tato pravidla nemohou uplatnit.

Výsledkem je následující zjištění:

1.

Pro oblast financování přímých vývozců z řad MSP, na jejichž exporty se nevztahují pravidla Konsensu, má stávající státní podpora pouze okrajový význam. Tento fakt je dán skutečností, že prakticky jediná podpora v tomto segmentu představuje zjednodušení administrativního procesu zpracování žádostí o úvěr, který je ovšem srovnatelný s procedurou komerčních bank. Dalším důvodem je skutečnost, že státní instituce ČEB poskytuje takové úvěry za tržní ceny a za podmínek srovnatelných s komerčním bankovním sektorem. Těmito podmínkami je nutnost zajištění úvěru ze strany jeho příjemce nebo úvěrovým pojištěním a to v závislosti na charakteru poskytovaného úvěru.

2.

Jiná je situace u pojištění vývozních úvěrových rizik. V případě jednorázového pojištění nabízí stát v podobě společnosti EGAP cenově velice výhodnou variantu, která navíc zajišťuje jak komerční, tak teritoriálního rizika. Cenová výhodnost je oproti tržní hladině, která je dána komerčními pojišťovnami, natolik výrazná, že se dá hovořit o zvýhodněném pojištění. Nevýhodou je nutnost dokládat oba hlavní finanční výkazy odběratele za poslední 3 roky tzn. jak výkaz zisku a ztrát, tak rozvahy. Tato skutečnost u komerčních pojišťoven odpadá, protože rating odběratele vyhotovují přímo jejich

pobočky v daných zemích a to na základě finančních a jiných informací, které si sami obstarávají.

V případě, že zájemce o pojištění již disponuje portfoliovým pojištěním u některé z komerčních úvěrových pojišťoven, je jednoznačně výhodnější připojistit plánovaný export v rámci již pojištěného obratu, což je ovšem vyváženo tou skutečností, že v tomto případě budou pojištěna pouze komerční rizika. Jelikož se ale dá předpokládat, že MSP připadají jako přímí vývozci v úvahu spíše do méně rizikových zemí, převažuje v tomto případě potřeba zajištění především komerčního rizika.

3.

V rámci specifických cílů, stanovených touto prací, lze potom pro přímé vývozce z řad MSP vyvodit následující doporučení, jak nejlépe zajistit odpovídající financování a pojištění svých vývozních rizik:

- již ve fázi nabídkového řízení a přípravy vývozní smlouvy kontaktovat svoji financující banku, popřípadě ČEB a detailně se informovat o jednotlivých možnostech a podmínkách financování, které by odpovídalo připravované vývozní smlouvě
- ihned jakmile se bude rýsovat způsob financování, kontaktovat pojišťovnu EGAP pro orientační nabídku pojištění, které je vedle omezení úvěrových rizik i perfektním zajištěním případného financování komerčních bank, případně ČEB
- shora uvedeným postupem si zajistit u obou institucí jak ČEB, tak EGAP, jejich finanční a pojistnou kapacitu, kterou obě společnosti po kladném vyhodnocení dodaných dokumentů a ověření bonity odběratele v rámci závazných nabídek nabízejí
- zajistit si pojistné krytí příslušnou pojistnou smlouvu ještě před realizací vývozu
- jako alternativu ke shora uvedenému si paralelně ověřit možnosti pojištění u komerčních pojišťoven, které nabízejí velice kvalitní paletu servisu od poradenství, přes nabídku pojištění až po zprávu inkasa

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

- neopomínat pojištění rizik spojených s vadou výrobku, které zejména nadnárodní společnosti díky svým zkušenostem z tohoto pohledu rizikových trhů v USA a Kanadě někdy přímo vyžadují

Literatura

BÖHM, A. *Pojištění pohledávek v mezinárodním obchodě*. 1. vydání. Praha: Profesional Publishing, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7431-004-1

JANATKA, F. a kol. *Rizika v komerční praxi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 320 s. ISBN 978-80-7357-632-5

JANDA, K. *Teorie a praxe státních úvěrových podpor*. 1. vydání. Praha: UK Praha nakladatelství Karolinium, 2008. 168 s. ISBN 978-80-246-1501-1

KALINOVÁ, A., KLÍMA, M., PELIKÁN, M. *Řízení rizik a financování obchodních transakcí ve vývozu a dovozu*. 2. vydání. Praha: VŠEM, 2010. 209 s. ISBN 978-80-86730-62-2

MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E., SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 5. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2010. 240 s. 978-80247-3237-4

PAVELKA, F., BARDOVÁ D., OPLTOVÁ, R. *Úvěrové obchody*. 2. vydání. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2008. 279 s. ISBN 978-80-7264-140-5

ZINECKER, M. *Financování vývozních operací podniku*. 1. vydání. Brno: Cerm, 2006. 248 s. ISBN 80-7204-432-X

Internetové stránky

<http://www.atradius.cz/>

<http://www.ceb.cz/>

<http://www.cnb.cz/cs/index.html>

http://www.coface.cz/CofacePortal/CZ/cz_CZ/pages/home

<http://www.czso.cz/>

<http://data.worldbank.org>

<http://www.egap.cz/>

<http://www.eulerhermes.cz/cs/>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://www.kupeg.cz/>

<http://www.mfcr.cz/>

<http://www.mpo.cz/>

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

<http://www.oecd.org/>

Ostatní internetové zdroje

Akční plán pro export a internacionalizaci 2012-2020 [online]. 2012, [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/akcni-plan-pro-export-a-internationalizaci-21215.html#!>

Arrangement on Officially Supported Export Credits [online]. 2013, [cit. 2013-05-02]. Dostupný z : <http://www.oecd.org/tad/xcred/theexportcreditsarrangementtext.htm>

Communication of the Commission to the Member States pursuant to Article 93 (1) of the EC Treaty applying Articles 92 and 93 of the Treaty to short-term export-credit insurance 97/C 281/03 [online]. 1997, [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y0917%2801%29:EN:N OT>.

EEIP a.s. *Hodnocení dopadu regulace k návrhu změn legislativy související s navýšením finančních prostředků pro EGAP* [online]. 2011, [cit. 2013-06-14] Dostupné z : <http://www.egap.cz/dokumenty/egap-v-mediich/2011-07-18-studie-ria.pdf>

Exportní strategie české republiky pro období 2012-2020 [online]. 2012, [cit. 2013-05-02]. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/statni-podpora-exportu/exportni-strategie-cr.html>

KUDLA, J. *Anatomie úspěchu jedné úvěrové pojišťovny* [online]. CFO World, 2013 [cit. 2013-07-29]. Dostupné z : <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/julius-kudla-euler-hermes-anatomie-uspechu-jedne-uverove-pojistovny-2331>

KYPETOVÁ, J. *Perspektivy financování exportu v ČR* [online]. Cevro Institut 2007, [cit. 2013-05-02]. Dostupné z : http://www.cevroinstitut.cz/upload/file/studie/Perspektivy_financovani.pdf

Pravidla pro poskytování dlouhodobých vývozních úvěrů za výhodných podmínek podle pravidel OECD v České republice [online]. 2005, [cit. 2013-05-06]. Dostupné z : www.download.mpo.cz/get/31515/34855/377151/priloha003.doc

VESELÝ, M. Největší neznámou je bankovní sektor [online]. CFO World, 2012 [cit. 2013-08-03]. Dostupné z : <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/michal-vesely-kupeg-nejvetsi-neznamou-je-bankovni-sektor-1493?web=true>

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Příloha č. 1 – Přehled tabulek, grafů obrázků

Tabulka 1 Kritéria pro malé a střední podniky

Název kategorie podniku ¹	Počet zaměstnanců	Obrat (čistý za poslední účetní období) nebo bilanční suma (aktiva v rozvaze) ³		Kritérium nezávislosti
Střední	50–249	≤ € 50 milionů ²	≤ € 43 milionů	minimálně 75 % základního kapitálu a hlasovacích práv ve vlastnictví podniku, který splňuje kritéria MSP
Malý	10–49	≤ € 10 milionů	≤ € 10 milionů	minimálně 75 % základního kapitálu a hlasovacích práv ve vlastnictví podniku, který splňuje kritéria MSP
Mikro	0–9	≤ € 2 milionů	≤ € 2 milionů	minimálně 75% základního kapitálu a hlasovacích práv ve vlastnictví podniku, který splňuje kritéria MSP

Zdroj: Unie malých a středních podniků [online]. 2013, [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.sme-union.cz/kdo-je-smemsp/>

Tabulka 2 Dotace čerpané na podporu exportu (v mil. Kč)

Období	Schválený rozpočet	Skutečně čerpané dotace
2003	703	38
2004	1125	116
2005	758	62
2006	739	271
2007	588	244
2008	556	252
2009	471	471
2010	919	742
2011	998	491

Zdroj: MF ČR, státní závěrečné účty, kapitola Všeobecná pokladní zpráva [online]. 2003-2011, [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A9+C3%BA%C4%8Dty>

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

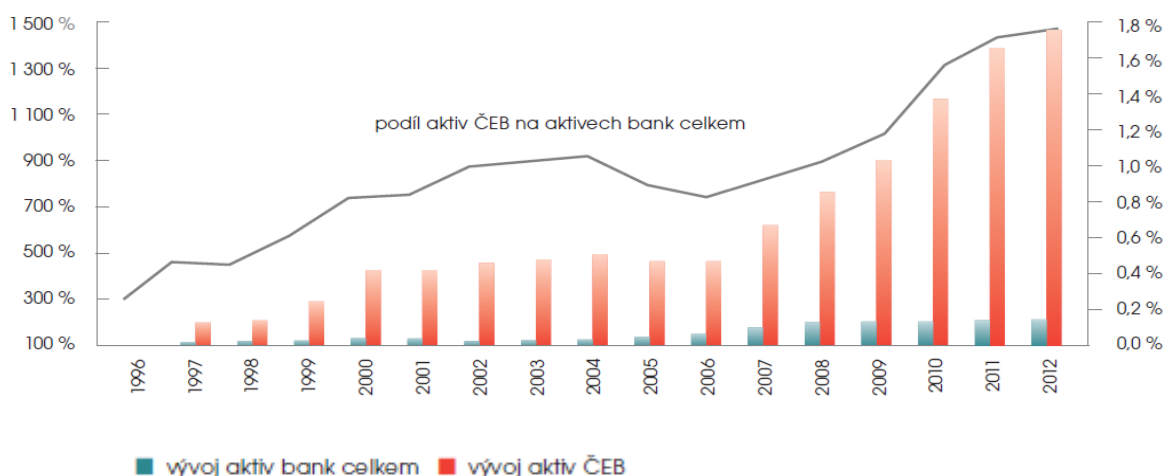
Tabulka 3 Vývoj výsledku hospodaření EGAP za období 2003-2012

Rok	2003	2004	2005	2006	2007
VH v Kč	506 694	775 292	-41 038	798 562	905 897
Rok	2008	2009	2010	2011	2012
VH v Kč	624 778	-2 110 596	377 331	-1 050 153	-205 404
Celkem za období	581 363				

Zdroj: Výroční zprávy EGAP [online]. 2003-2012, [cit. 2013-06-09]. Dostupné z :

<http://www.egap.cz/o-spolecnosti/vyrocní-zpravy/index.php>

Graf 1 Vývoj podílu ČEB na bankovním sektoru ČR (1996 = 100%)

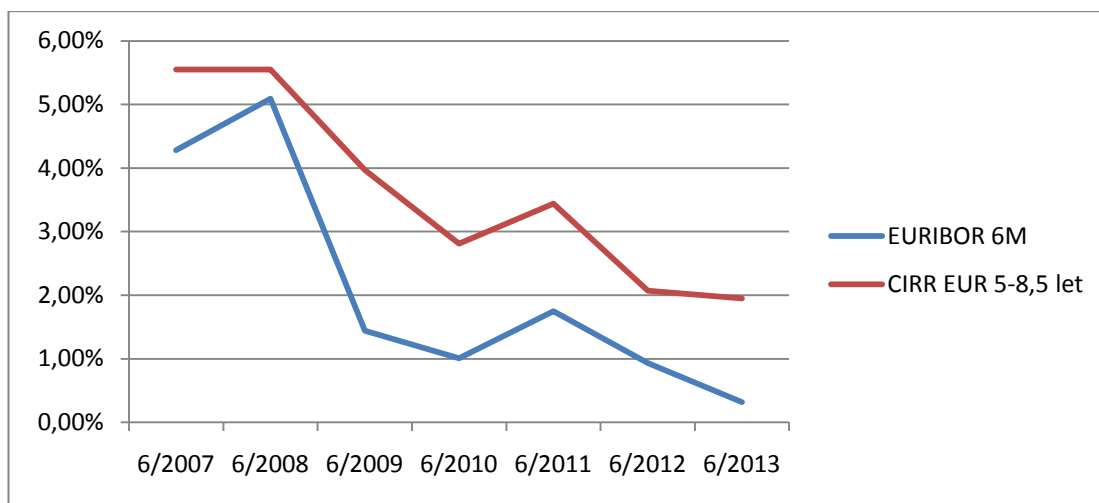
Zdroj: Výroční zpráva ČEB za rok 2012 [online]. 2013, [cit. 2013-05-06]. Dostupné z:

<http://www.ceb.cz/content/view/10/7>

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Graf 2 Vývoj sazeb CIRR a EURIBOR

Zdroj: databáze ČNB a databáze OECD [online]. 2007-2013, [cit. 2013-06-03]

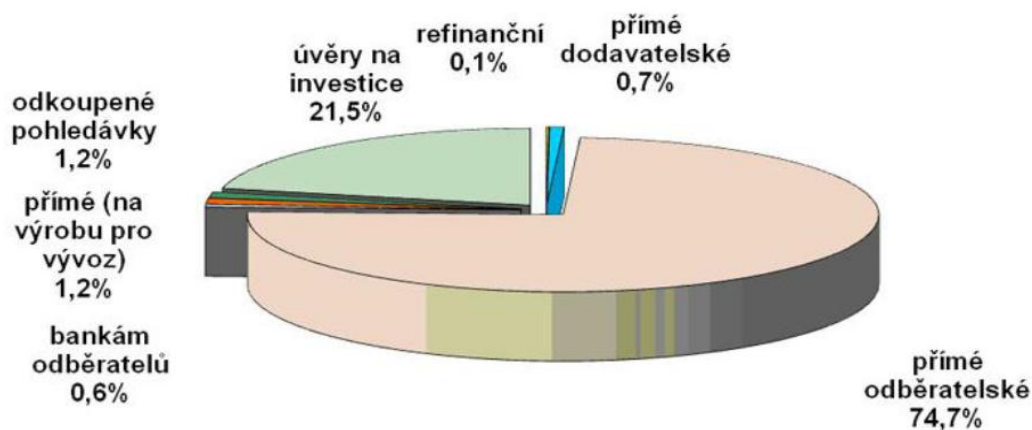
Dostupné

z

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_DRILL?p_strid=0&p_lang=CS

a : www.oecd.org/tad/xcred/xls-historical_1993_today.xls

Graf 3 Podíl jednotlivých úvěrů na struktuře portfolia ČEB k 31.12.2012

Zdroj: ČEB. O bance [online].2013, [cit. 2013-06-08]

Dostupné z: <http://www.ceb.cz/content/view/8/51/>

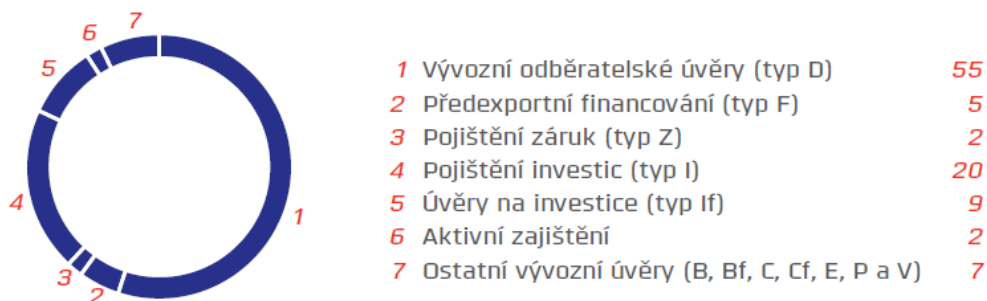
Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

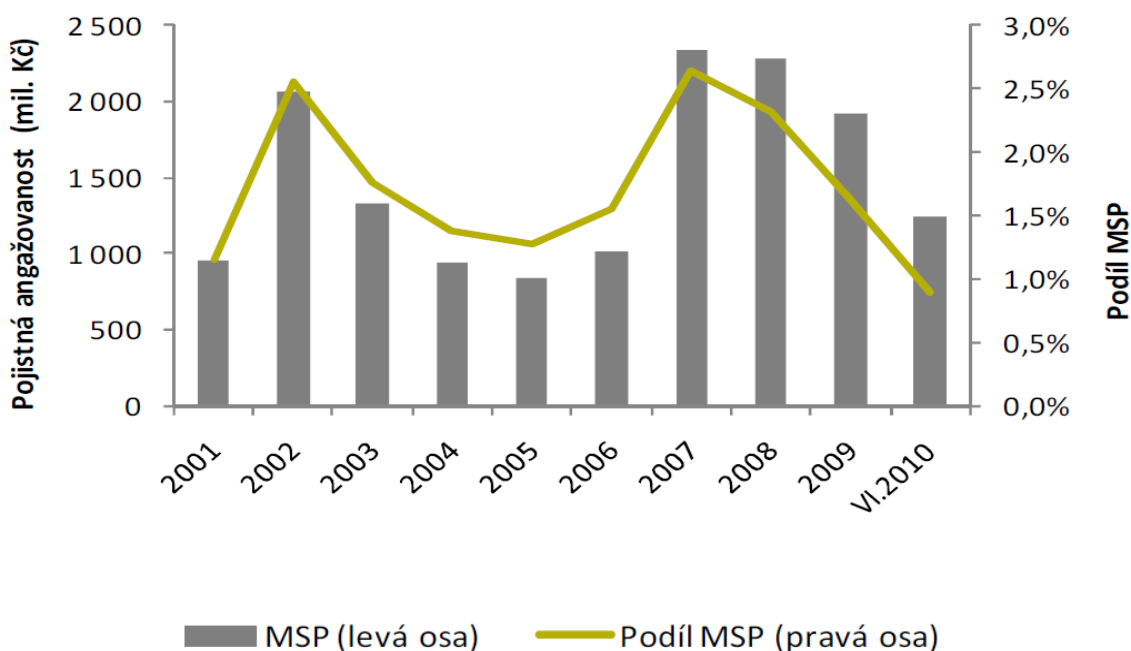
Graf 4 Produktová struktura nových pojistných smluv za rok 2012 v%

Zdroj: Výroční zpráva EGAP za rok 2012 [online].2013, [cit. 2013-06-09]. Dostupné z:

<http://www.egap.cz/o-spolecnosti/vyrocní-zpravy/index.php>

Graf. 5 Podíl pojistné angažovanosti EGAP u MSP

Zdroj: EEIP: *Hodnocení dopadu regulace k návrhu změn legislativy související s navýšením finančních prostředků pro EGAP* [online]. 2011, [cit. 2013-06-14]. Dostupné z : <http://www.egap.cz/dokumenty/egap-v-mediich/2011-07-18-studie-ria.pdf>

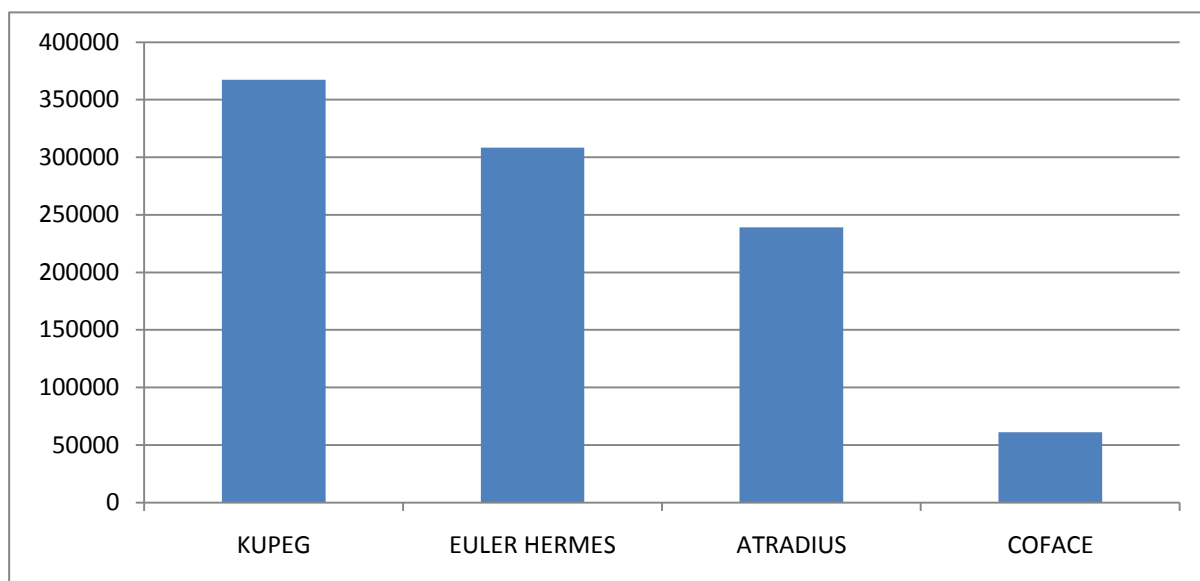
Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

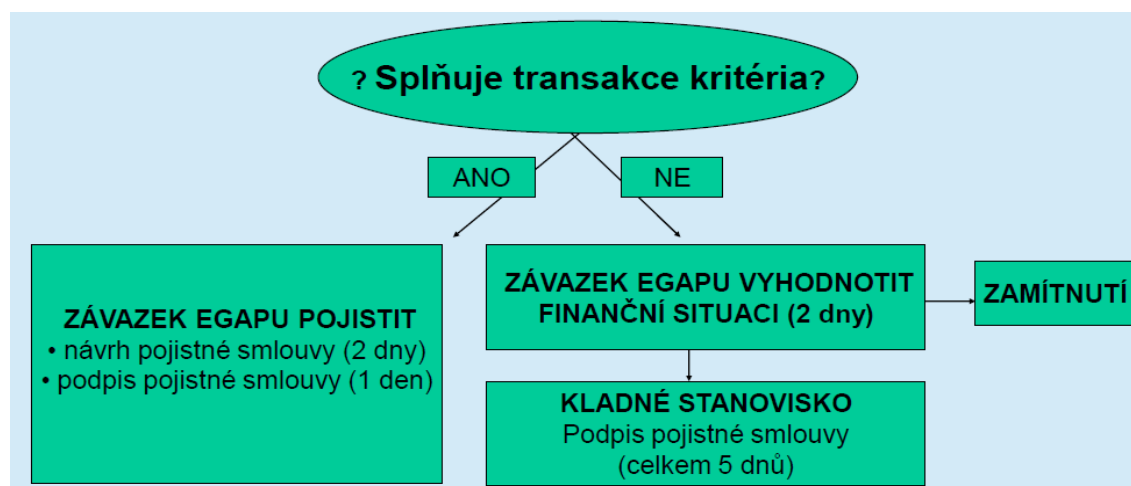
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Graf 6 Předepsané pojistné za rok 2012 (v tis. Kč)

Zdroj: účetní závěrky jednotlivých pojišťoven za rok 2012 [online]. 2013, [cit. 2013-07-13] Dostupné z : <http://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/uvod.aspx>

Obrázek 2 Časový průběh uzavření pojištění v návaznosti na interní rating klienta

Zdroj: Česká spořitelna a.s., prezentace Trade finance pro SME [online]. 2006, [cit. 2013-06-13]

Dostupné z : <http://www.egap.cz/dokumenty/egap-v-mediich/2006-09-22-msv-brno.ppt>